

Cercles d'infinites combinacions

Text guanyador del premi Ciutat de Palma de relat breu l'any 1990

La seva bellesa admirava a tothom. Aquella nena era borda, i se l'havien afillada. D'homes com aquest ja no n'hi ha: se n'ha romput el motlle. Era benigne amb tothom. Era prudent en la pau i terrible en la guerra.

El príncep feia cavalleries gentils, amb son cavall, per la planura. Era un soberg minyó. Estava extasiat contemplant aquell paisatge meravellós. La tartana anava massa carregada del darrera i aculava. Van abrivar els cavalls. Tots els que anaven dins el cotxe van caure de la batzegada en aturar-se els cavalls sobtadament. S'hi va acostar encuriosit. Amb una grapada la va treure de sota mateix de les rodes. Estava esvanida de l'esglai que havia tingut. El vent li acariciava els cabells. La devorava amb la mirada. Aquest fet desencadenà les passions.

Feia una nit borrascosa. Ella es cobria el cap amb un vel. El minyó, arrambat a la paret, no feia gaire bot, i, amb la fosca, no era fàcil que se n'adonessin. S'estava en un racó, cargolat com un cuc. La nit cobria els seus designis. Ella s'adossà a un arbre. Portava un vestit de seda. Aquell vestit realçava la seva bellesa. La va agafar per la cintura. Caigué a les grapes del lleó. La seva actitud expressava el terror. Les llàgrimes li queien cara avall. Ell no havia calculat les conseqüències del seu acte. La seva determinació ocasionà grans mals. Deixà d'ell un record ben ingrat.

El capità es posà al capdavant dels soldats. Fou esbalaït per les paraules del missatger: mai no hauria cregut una traïdoria com aquella. La ràbia se l'emportava. Li sortia bromera de la boca. Ja l'havien previngut contra les pretensions del príncep. Tremolava d'ira. Rebutjà indignat totes les proposicions que li feren. El capità va emboscar els seus homes en un barranc. L'atac sobtat portà la confusió als rengles enemics. D'una bufetada el va

tombar. Li va fer mil retrets i el va arribar a insultar. L'emoció no el deixava parlar. L'investí brandant l'espasa. Allò feia espant de veure. Li féu volar el cap.

Ocorregué un fenomen molt singular. El príncep en aquella ocasió es mostrà magnànim. Ell sentia una gran tendresa per ella. En morir la deixà senyora i majora de tot. Fou un príncep verament munífic. En aquella avinentesa, ell es comportà com un veritable cavaller. Aquella dona li inspirà un gran amor. Les coses rarament són com les pinta la fantasia. La pobra noia estava tota avergonyida. Una gran multitud es congregà davant les portes del palau. La gent hi va comparèixer a dolls. Tots foren unànimes a absoldre'l.

* * * * *

Malgrat tot el que pugueu pensar a mesura que aneu llegint aquests fulls, us asseguro que no hi ha ni una sola línia que no hagi estat rellegida, analitzada i sospesada a partir del dubte metòdic. He comprovat totes les referències i citacions bibliogràfiques que hi figuren i n'he confirmat tots els fets públics. Si trobeu inversemblant el que dic no és a causa de la meva transcripció -certament millorable-, sinó dels fets extraordinaris que hi relato. Sóc el primer a admirar-me dels esdeveniments que segueixen, que considero estranys a qualsevol atzar. Abans que res he de deixar clar que tinc indicis que en un futur pròxim puc desdir-me del que ara sostinc.

És aquesta possibilitat de negar en el futur els fets que ara trobo evidents la que m'ha portat a deixar-ne un testimoni escrit i presentar-lo a un certamen literari d'anomenada, tot i que reconec que no sóc el primer a actuar d'aquesta manera. Va ser la firmant de l'assaig que llegireu més endavant qui em va donar la idea. També ella tenia a les mans una història massa fantàstica per ser publicada en un mitjà estrictament informatiu, i va preferir presentar-la a un premi de relat breu per aconseguir una altra mena de publicitat: la de l'obra de ficció. Jo m'he limitat a afegir al seu text el manuscrit que precedeix aquestes línies i la meva descripció dels fets, tan desapassionada com he sabut. Dubto que aquest manlleu ofengui l'autora de l'assaig, ja que ella, al seu torn, també exposa algunes idees d'altres que la van precedir. Tant ella com jo tenim el mateix objectiu: la difusió progressiva d'uns esdeveniments fins ara desconeguts pel gran públic.

Podeu creure, si voleu, que aquests fulls són -o volen ser- mera literatura i no, com és el cas, fets fidelment transcrits o textos copiats que conformen una denúncia i

potser un escut. En va he intentat que diaris i revistes d'interès general se'n fessin ressò en forma de notícia o de reportatge. Ni ells ni la policia no m'han cregut. Insisteixo que, probablement, ben aviat jo mateix negaré haver escrit aquestes pàgines, i fins i tot haver-les presentat al premi Ciutat de Palma. No us ho creguéssiu. Tinc enemics que saben com fer-me canviar d'opinió. D'altres han caigut abans. Però és ara, quan escric aquestes línies, que tinc les facultats mentals en perfecte estat. Ningú no coarta les meves decisions. El que digui després no té cap importància. Prego als membres del jurat que considerin la possibilitat de donar a conèixer aquests fets de la manera que trobin convenient, a la vista de l'accés que segurament tenen als mitjans de comunicació o a les empreses editorials.

Ha arribat el moment que parli del que tant em preocupa. Començaré per la meva feina: treball al meu propi domicili mecanografiant textos, generalment tècnics i científics. Vaig estudiar una carrera de ciències, ja que des de petit m'apassiona saber el perquè de les coses, el funcionament de la natura i del cosmos. No vaig tenir grans problemes per acabar els estudis, però ja abans de llicenciar-me em vaig adonar que no tinc talent innovador. Recordo sense cap esforç el que han fet els altres o les fórmules que han descobert; ara bé, no tinc iniciativa per combinar aquests coneixements i arribar a noves deduccions. En definitiva, no puc desfer-me de la pura realitat demostrada i palpable. Mai no he descobert ni inventat res de nou, i sempre m'han sorprès els avenços tècnics, tot i que després no he tingut cap dificultat a entendre les lleis que els governen. Com a científic, mai no seré ningú. Per això vaig decidir estudiar gramàtica i estilística -ciències gairebé exactes i que resulten agraïdes a un amant de les fórmules- i em vaig convertir en un mecanografiador de textos científics. Amb el temps, no em puc estar de dir-ho, he assolit cert prestigi a causa de petits errors teòrics -d'electrònica analògica, de

sismografia- que he detectat en algun original, i que han contribuït a polir l'obra de científics eminents. D'altra banda, com a corrector lingüístic he acomplert la tasca que fa al cas.

Els clients més satisfets no han dubtat a recomanar-me a les seves amistats, i d'aquesta manera he eixamplat el ventall temàtic de les obres que passen per les meves mans. Així, sovint rebo telefonades d'autors que em són totalment desconeguts, en què m'ofereixen originals sobre els assumptes més diversos. Aquesta ha estat la meva perdició. L'any passat vaig entrar en contacte amb un escriptor i compilador, Àngel Mauri, que és membre del grup de narradors Zohar. Al cap de poques setmanes, Mauri va començar a trametre'm textos perquè els hi mecanografiés.

Fa aproximadament dos mesos, Mauri em va fer arribar la fotocòpia d'un manuscrit brevíssim per tal que l'hi passés a màquina. Em va estranyar que no el mecanografiés ell mateix, ja que amb prou feines ocupava dos folis, però em consta que els escriptors no sempre actuen de manera lògica, així és que em vaig limitar a desar-lo al calaix dels treballs pendents. Uns dies després llegia al diari que Àngel Mauri havia desaparegut i que es temia per la seva vida.

La notícia em va despertar la curiositat pel text que tenia al calaix i el vaig fer passar davant dels altres encàrrecs. Es tractava d'un relat summament esquemàtic i -crec jo- amb escassa qualitat literària, que vaig mecanografiar sense que em calgués canviar ni un accent ni una coma. Des del punt de vista ortogràfic era absolutament perfecte -cosa que em va sobtar, perquè Àngel Mauri solia tenir problemes amb la dièresi i les pronominalitzacions-. Una vegada acabat, vaig trucar a casa seva per dir-li que havia enllestit el text: a mi m'agrada fer la feina i, a més, jo no tenia per què saber que havia desaparegut. Em va contestar un home que, tot i no identificar-se, va voler

saber la meua adreça i es va mostrar molt interessat pel manuscrit. Em vaig limitar a dir-li que tornaria a telefonar al cap d'uns dies.

Em vaig submergir novament en la feina. Estava mecanografiant un estudi sobre el perfet perifràstic que m'havia fet arribar Carla Romans, una filòloga excel·lent a qui agradava que li repassés els textos -no fos cas que se li escapés algun error menor, però no negligible-. Em vaig veure obligat a utilitzar el meu diccionari -un Fabra del juny del 81, quinzena edició- amb certa freqüència durant uns dies. Un vespre, abans de sopar, estava molt enfeinat amb un paràgraf que descrivia amb gran precisió diverses situacions lingüístiques, en el qual el sentit de les paraules requeria tanta precisió que sovint consultava les frases que el Diccionari Fabra dóna en cursiva com a exemple de l'ús correcte d'un mot. Va ser llavors quan vaig adonar-me que el Diccionari incloïa dues o tres frases exemple que havia llegit recentment en un altre lloc; no aconseguia recordar on, però em ballaven pel cap sense que pogués evitar-ho.

Al llit, abans d'adormir-me, vaig fer memòria i el dubte em va fer aixecar a buscar el text d'Àngel Mauri. Sí, eren allà. Empès per una sospita que anava en augment, vaig buscar en el Diccionari algunes de les paraules del manuscrit, i vaig descobrir que no hi havia ni una sola frase que no estigués recopilada prèviament en el Fabra. En aquell moment vaig pensar que Mauri s'havia limitat a fer-ne una tria i a ordenar-les de manera que formessin un argument, i que la professora Romans me n'havia facilitat la clau en fer-me buscar frases exemple de les mateixes paraules.

No vaig cloure l'ull en tota la nit. El manuscrit, era un plagi? ¿Mauri l'havia escrit per retre homenatge al Mestre Fabra? ¿Es tractava simplement d'un joc, d'una aposta, d'una demostració? Què hi tenia a veure la

professora Romans? Mentre em preparava una til·la em va venir al cap el grup Zohar, dins el qual Àngel Mauri solia publicar les seves narracions. ¿No era aquest grup el que havia mantingut una aferrissada polèmica amb alguns correctors, als quals acusaven de malmetre expressions absolutament correctes i de canviar-les per arcaïsmes? La meva lògica d'insomne em va menar a una interpretació fabulosa, que aclaria tots els punts obscurs: el grup ofès hauria parat un parany als ultracorrectors, un text breu on totes les frases estiguessin avalades directament per Pompeu Fabra, màxima expressió de la normativa lingüística.

Segons aquesta teoria, que vaig elaborar endut per l'exaltació, els membres del grup -m'adonava que la tasca no era assequible a una sola persona- haurien confegit el text per repartir-lo entre diversos correctors. Quan aquests tornessin el text corregit, es delatarien. Segons que haguessin trobat molts errors, i segons que haguessin esmenat Fabra, haurien demostrat la seva incompetència de manera fefaent. Amb tota probabilitat, a la fi del procés es farien públics alguns dels textos ultracorrectes -seria massa cruel incloure els noms dels correctors-, amb la qual cosa es tancaria la polèmica de manera espectacular i sense resposta possible, amb la raó definitivament del costat del grup Zohar. Tothom entendria que uns quants dels pretendents defensors de la normativa actuaven moguts per la ignorància més supina. Només em sorprenia ser un dels correctors seleccionats; tot s'explicaria si el lliurament dels textos fos indiscriminat, si jo formés part d'una mostra extensa, triada a l'atzar. Fins i tot tindria sentit, d'acord amb aquesta teoria, la desaparició de Mauri, sens dubte l'escriptor més conegut del grup.

Àngel Mauri s'havia fet famós arran de la descoberta, en una torre modernista que havia heretat, d'una sèrie d'escrits inèdits del filòsof alemany Walter Benjamin. Es rumorejava que, ara que ja havia divulgat les reflexions inèdites del filòsof alemany, havien reaparegut els problemes econòmics, i potser la maniobra de desaparèixer

el mantindria a la palestra. Després de simular l'alliberament per part d'alguna organització desconeguda, el presumpte segrestat denunciaria els ultracorrectors -o senzillament «ultres», com també els anomenava el grup Zohar- en el decurs d'una roda de premsa i la situació tornaria a la normalitat.

Quan vaig acabar aquestes cavil·lacions ja havia sortit el sol. Tornant de comprar l'esmorzar, vaig trobar un sobre a la bústia. Només duia escrit el meu nom, sense segells ni indicació de l'adreça. A dins, una frase escrita a màquina: *El que li ha passat a ell t'ha de servir d'exemple a tu.*

Van passar uns dies. La premsa continuava parlant del segrest de Mauri, i m'estranyava que el grup Zohar allargués tant el joc que jo havia imaginat. Tampoc entenia per què ningú havia recollit el text mecanografiat abans de desaparèixer. Quant a la carta que havia rebut, no sabia a quin lloc de la teoria col·locar-la. La meva lògica continuava sense gaires contactes amb la realitat.

Al sisè dia de segrest, la premsa anunciava a primera plana l'alliberament de l'escriptor. Vaig continuar treballant, amb la ràdio engegada, convençut que Mauri declararia que tot era un estratagema del grup Zohar per demostrar la incompetència lingüística dels «ultres», etc. Però la ràdio no va dir res de tot això. L'escriptor no feia sinó repetir que estava molt content d'haver retrobat la llibertat, i que no recordava res dels segrestadors ni dels dies de captivitat. Durant tota la tarda vaig intentar establir-hi contacte telefònic, però va ser inútil. Tan sols al vespre vaig aconseguir parlar amb la mateixa veu masculina que havia trobat el primer cop, que em va preguntar novament el motiu de la meva insistència. Jo, convençut que el meu interlocutor estava al corrent del parany de Mauri, li vaig insinuar que sabia que el manuscrit estava elaborat amb frases del Mestre. Això va

semblar afectar-lo molt. De seguida em va preguntar d'on havia tret aquesta informació. Les seves males maneres em van fer penjar l'aparell sense acomiadar-me.

L'endemà rebia un sobre com l'anterior. A dins, una sola frase: *Seràs castigat de la teva temeritat*. Vaig córrer a casa de Mauri. Em van dir que era al jardí reunit amb el grup Zohar, que no podia interrompre'ls. Vaig contestar que ja sabia sobre què estaven deliberant i em vaig dirigir al jardí. Els vaig trobar asseguts al voltant d'una taula rodona. Em vaig plantar davant seu i els vaig dir que ho sabia tot i que, al meu parer, estaven retardant massa les explicacions públiques. Ells em miraven amb cara d'estupor. L'amfitrió em va agafar pel braç i em va preguntar la causa de la meva irrupció. Discretament, m'anava conduint a la porta de sortida. Jo no hi entenia res. Li vaig explicar que sabia com estava escrit el manuscrit, però ell es feia el desentès i continuava empenyent-me amb suavitat. Em va pregar que no tornés més a casa seva. També vaig entendre que lamentava haver tingut el telèfon espatllat durant tant de temps. Ja a fora, em va mirar amb estranyesa quan li vaig dir que li havia telefonat el dia abans. Semblava sincer. Vaig tornar a casa ple de dubtes.

Ja suposava que trobaria un altre sobre sense segells a la bústia. El missatge no em va solucionar cap interrogant, si més no immediatament, perquè només deia: *Indigne/1*. Em va ser impossible concentrar-me en la feina. No veia a què treia cap el que estava succeint. Algú jugava amb mi però, per què? El dia se me'n va anar passejant per la ciutat, al cinema, visitant un amic... Però res no podia fer-me oblidar el manuscrit fabrià i les amenaces anònimes.

A casa, després d'un mal sopar, vaig buscar refugi en el llit. Dues hores més tard, una idea es va fer lloc en el meu cervell estovat: les amenaces que rebia devien d'estar elaborades amb frases textuais extretes del Diccionari.

Em vaig aixecar per comprovar-ho. Vaig buscar *Passar* i no vaig trobar res, però a *Exemple* hi vaig llegir: *El que li ha passat a ell t'ha de servir d'exemple a tu.* I a *Castigar* hi vaig trobar: *Seràs castigat de la teva temeritat.* Durant anys havia tingut aquell diccionari a casa, ignorant que algunes de les seves frases exemple podien servir no solament per escriure una petita història de prínceps apassionats i de capitans que renten amb sang l'honor de la seva filla, sinó també per atemorir un científic fracassat que es malguanya la vida mecanografiant i esmenant textos. Vaig buscar la paraula *Indigne*: la primera frase exemple deia: *Ets indigne que et perdonin.*

Ja no tenia cap dubte sobre el sistema de codificació. La paraula del missatge *Indigne/1* remetia a l'entrada al Diccionari, mentre que la xifra assenyalava el número d'ordre de la frase exemple que el remitent anònim em volia fer saber. Començava a sospitar que el descobriment que havia fet sobre l'elaboració del manuscrit podia tenir conseqüències greus i que em podien afectar directament -tot i que jo no havia fet res de què penedir-me. Vaig passar una altra nit en blanc, donant voltes al poc que sabia. Quan els primers raigs de sol van començar a il·luminar la meva cambra encara no havia arribat a cap conclusió. Com a mesura cautelar, l'endemà vaig fotocopiar el manuscrit, vaig introduir la còpia en un sobre, em vaig dirigir a l'Oficina de Correus i me'l vaig enviar a mi mateix.

Fullejant el Diccionari Fabra vaig fer un altre descobriment: l'única fórmula tipogràfica que destaca entre la monòtona repetició de paraules i definicions es troba a l'entrada *Abracadabra*. Vaig constatar amb curiositat que l'única excepció visible -fins i tot per a un analfabet- en un territori tipogràficament tan monòton apareix a l'entrada que comença amb les paraules: «Mot cabalístic...». En aquell moment aquesta dada preciosa no em va ser d'utilitat.

Vaig entendre i vincular moltes de les peces del trencaclosques quan vaig llegir l'obra guanyadora -per unanimitat- d'un concurs literari convocat per una revista especialitzada en qüestions de gramàtica pràctica. El premi en efectiu era simbòlic, però incloïa la publicació de l'obra guanyadora, i es tractava d'una revista llegida per gairebé tots els correctors professionals. Jo mateix hi estava subscript. No tinc el costum de llegir obres de ficció, però aquella em va despertar l'interès. Em vaig animar a llegir-la per tres motius: primer, perquè em va sobtar que, com informava una nota prèvia, més tard la guanyadora, en contra del que deien les bases del concurs, hagués negat a la revista el permís per publicar-la; en segon lloc, perquè era obra precisament de la professora Romans. El text es trobava a mig camí entre l'assaig breu i l'article periodístic i es titulava -aquesta va ser la tercera raó que em va precipitar a la lectura- *Cabal/5*.

A partir d'aquest assaig i del seu títol se'm va acudir utilitzar la informació com a escut, tal com havien fet Àngel Mauri i la professora Romans. També jo difonc informació perillosa: si no en sóc l'únic dipositari ja no cal que em facin desaparèixer o que em regirin el cervell (tot i que avui he telefonat a casa de la professora Romans, i m'ha contestat una veu terriblement semblant a la que vaig sentir les dues vegades que havia trucat a la casa de Mauri. ¿També a ella se li ha espatllat l'aparell?). Com els meus predecessors, distribueixo la veritat, però amb la diferència que jo no amago la meva estratègia. Penso que quan Mauri va sospitar que estaven sobre la seva pista, es va limitar a repartir còpies del manuscrit en medis especialitzats. Comptava tant amb la possibilitat que algun corrector, a la llarga, descobrís la veritat, com amb la possibilitat que ningú no se n'adonés i que, una vegada estigués en lloc segur, es pogués emportar tota la glòria del descobriment. Llàstima que el descobert fos ell. La professora Romans va preferir fer públics els fets d'una

manera explícita, però en un certamen d'obres de ficció, i potser ningú, tret de mi mateix, no es va agafar la seva narració al peu de la lletra. Després de llegir-la sé tot el que sabia -o estava a punt de saber- Mauri i per què el van segrestar. Però no vull que a mi em succeeixi el mateix. Ara penso que Mauri volia refer la seva situació econòmica denunciant (en un llibre, en una exclusiva) els mateixos fets que m'han portat a escriure aquestes pàgines. La resta del grup Zohar no hi devia tenir res a veure.

Aquest matí he descobert que el manuscrit no és al calaix on el tenia. Els que se l'han endut no sospiten que aquesta tarda me n'ha arribat un altre per correu.

Ignoro el que succeirà als lectors d'aquests fulls quan els meus perseguïdors sàpiquen que han estat llegits. Jo m'he limitat a repetir el truc de la meva antiga professora. Potser el seu propòsit era precisament que algú continués la seva gesta, guanyant premis fins al Pulitzer o el Nobel, perquè d'aquesta manera tothom conegués els fets tal com són. És possible que tots siguem anelles d'una cadena que ha de seguir un procés preestablert en un llibre sagrat o en un diccionari. Si heu llegit fins aquí, sabeu el que jo sabia abans de conèixer el text premiat de la professora Romans, el text que va respondre a tots els meus interrogants.

Aquest matí he rebut un altre anònim. Deia: *Riure/13*. He buscat al Diccionari l'entrada *Riure*, i en la frase exemple número tretze he llegit: *Ric de la teva por*.

* * * * *

Cabal/5

Aquest país viu obsessionat per la llengua. La persona de Pompeu Fabra, un home que va fixar les bases de la gramàtica actual no solament amb un professionalisme fins ara no superat, sinó amb ajuda del geni de la llengua, ha estat textualment enlairada a la categoria divina o, millor dit, profètica, per alguns dels seus seguidors, sense tenir en compte el pas del temps, que fa vacil·lar les creences i ideologies antigues. Penso que si no podem revisar el seu text, sí que podem, almenys, actualitzar-ne les interpretacions d'acord amb les exigències del present.

El llenguatge com a essència

El llenguatge ha estat considerat com l'eina del pensament, configurador de percepcions i segmentador de la realitat. «Al principi fou el Verb...» La mitificació del llenguatge i dels seus gurus, els gramàtics, ha assolit en aquest país unes proporcions particulars. No era estrany que hi sorgís un grup d'estudiosos que, amb el Diccionari Fabra a la mà a tall d'Alcorà o de Bíblia, dediqués temps i esforços a l'hermenèutica del text sagrat. Així, seguint una antiga tradició segons la qual en els textos primigenis no hi ha res deixat a l'atzar -no hi ha res innocent, perquè tot significa-, aquest grup, bo i cedint la definició dels mots a acadèmics i lexicògrafs, se centra en les anomenades «frases exemple» i hi treballa d'una manera similar a com ho feien els cabalistes amb les Escripures -i amb uns resultats no menys fructífers.

Segons la tradició preagustiniana, l'Esperit Sant és l'autor directe de les Escripures, el que va dictar les paraules als que les van escriure. En un text redactat per una intel·ligència divina no hi ha ni una lletra gratuïta. És per això que la Càbala (de l'hebreu *gabbalah*, «tradició») buscava missatges ocults en el Gènesi -ple de revelacions que sotgen els iniciats-mitjançant la recerca d'anagrames, el mètode numèric i les transposicions i

¹ Vegeu "Una vindicació de la Càbala" dins el llibre *Discusión* (1932) de J.L. Borges, *Prosa Completa*, vol. 1, Barcelona, 1984, pàgs. 145 a 148.

combinacions de lletres i de paraules, per tal d'assolir totes les significacions ocultes del text. Algun hebreu catalanòfil, o potser algun català de religió jueva, va intentar el mateix amb el Diccionari Fabra.

Si partim de la premissa irrefutable segons la qual el llenguatge és el sentit, l'estudiós podria trobar en el Diccionari normatiu l'essència d'un poble, és a dir, els fonaments de la catalanitat. Si el llenguatge ha estat, de sempre, el tret diferencial del col·lectiu, en el cabal lexicogràfic fruit de l'estudi i la depuració hi hauria, necessàriament, les lleis, les fonts, les orientacions, el destí dels que emprem aquesta llengua que ens defineix. I més quan el Diccionari General de la Llengua Catalana del 1932 és l'obra que clou la tríada normativa iniciada el 1913 amb les *Normes Ortogràfiques* i continuada el 1918 amb la *Gramàtica Catalana*. Indubtablement, amb el Diccionari culmina la tasca sobrehumana de l'home que va ser considerat «seny ordenador del nostre verb».

Aquesta fe en el missatge essencial del Diccionari, que ha de ser desxifrat pels iniciats, ha donat lloc a un talmud particular, a una sèrie d'interpretacions del text primigeni per part dels rabins de la filologia, de la semiòtica, de la gramàtica històrica. El text base inclou, en aquest cas, un seguit de frases en cursiva, aparentment descontextualitzades, que Fabra va considerar necessari introduir en el Diccionari per tal d'il·lustrar les acepcions d'algun mot o, si voleu, d'alguna entrada: són les frases exemple. És en la selecció i disposició d'aquestes frases on aquest grup d'estudiosos nega l'existència de l'atzar. El Mestre les hi hauria col·locades amb alguna intenció que cal desvelar. I la intenció de Fabra seria precisament, sempre segons els neocabalistes, deixar constància de l'essència -filosòfica, històrica, psicològica- del poble català. Segons aquesta teoria, Fabra hauria amagat el seu missatge per reservar-lo només als iniciats -que en tot cas serien catalans- per tal que fos traspassat de generació en generació, a recer de forasters. Si hi busquem, per exemple, la paraula *compendiar*, trobarem la següent frase exemple: *En aquest llibre es compendia tota la filosofia dels antics*. Encara que no en tingués cap més, la neocàbala es podria sostenir en aquesta única frase.

Si prenem el Diccionari Fabra i el fullegem, de seguida ens adonarem que hi ha dues menes de frases exemple: en primer lloc, les que tenen el verb en infinitiu o estan mancades de subjecte; en segon lloc, les que el tenen en altres formes verbals. Són només aquestes darreres les que els estudiosos consideren autèntiques frases exemple, és a dir, dotades de significació oculta. D'aquestes cal analitzar sobretot les que incorporen

elements que resulten superflus per entendre el significat de l'entrada: és el cas, sobretot, dels complements indirectes i circumstancials. La neocàbala privilegia les frases llargues en relació amb les curtes -com més llargues, més contingents, i com més contingents, més significatives-. No s'accepten les oracions que repeteixen algun dels complements per tal de deixar clara l'accepció. La primera i sobretot l'última frase exemple de cada entrada són les més valuoses. Finalment, les frases exemple contingudes en entrades amb escàs contingut semàntic -preposicions, conjuncions- són les que els neocabalistes consideren més rellevants, perquè de l'entrada no se'n desprèn cap camp semàntic preestablert. En tot cas, les frases es prenen senceres -de la majúscula al punt final- i sense cap mena d'adaptació.

La revelació dels cinc cercles

Si algú destina una ínfima part del seu temps a analitzar les frases exemple del Diccionari que la casualitat li reservi, s'adonarà que poden classificar-se en cinc apartats: les referides directament a la gramàtica, les relacionades amb la religió, les que tenen a veure amb la milícia, les relatives a les arts amoroses i, finalment, les que no poden enquadrar-se en cap d'aquests apartats -com ara les de caire dramàtic-. Els neocabalistes les anomenen, respectivament: frases de la llengua, de l'esperit, de l'èpica, de la lírica i frases del cinquè cercle.

Segons els estudiosos, aquesta diferenciació és recollida en el mateix Diccionari, tot i que només s'hi pot accedir mitjançant complicades operacions aritmètiques i criptogràfiques. Tan sols els més erudits saben com arribar a l'anomenada «revelació dels cinc cercles», descoberta, com la majoria dels missatges d'alt nivell de la neocàbala, durant la Segona República espanyola. En aquella època els estudiosos van assolir gran importància gràcies a donacions de mecenes jueus. Arran de la dictadura franquista, en canvi, el proverbial secretisme dels neocabalistes es va accentuar fins als nivells de clandestinitat aparentment voluntària que conserven actualment, i dels quals deriva en gran mesura el seu comportament sectari. Vegem a continuació els continguts dels diferents cercles:

-Les frases de la llengua fixen i determinen, sense cap mena de resposta possible, l'estructura de la gramàtica catalana. Estan reunides en

un breviari especial, el *major*, que pot invocar-se en qualsevol moment. Les dues frases exemple de l'entrada *Prolongament* hi pertanyen. El valor que revesteixen aquestes asseveracions per als neocabalistes és infinitament superior al dels postulats extrets de qualsevol gramàtica de la llengua catalana.

-Les frases de l'esperit fixen la pràctica catòlica com a pròpia de Catalunya i en faciliten la comprensió. Estan reunides en el breviari *menor* i no són massa conflictives en relació amb els costums dels creients més ortodoxos. Així, en l'entrada *Emanar* hi llegim: *Tot emana de Déu*, i en una entrada tan poc específicament religiosa com *Rescatar* hi trobem el següent missatge: *Jesucrist rescatà el gènere humà*. També és significatiu el duet Començament/6 i Traspassar/6. A l'igual que els rabins, alguns estudiosos esperen amb fervor l'adveniment d'un dia en què els escèptics veuran la llum i la jerarquia neocabalística formarà el mandarinat d'una nova era. No en va la primera frase exemple del Diccionari (amb el verb en forma no infinitiva), a l'entrada *A*, diu: *Ja ens acostem a la data assenyalada*.

-Les frases dels cercles de l'èpica i de la lírica han motivat picabaralles hermenèutiques i fins i tot escissions en el si de la neocàbala. Uns les prenen com a iniciacions merament estètiques a dos gèneres literaris, és a dir, com a patró de què i com es pot dir en l'art d'escriure, la més noble de les arts. Uns altres les consideren narracions d'alguns fets històrics, passats o futurs, la interpretació dels quals és primordial per al manteniment de l'essència del poble català. Els primers són coneguts amb l'apel·latiu d'«estètics» i els segons amb el de «morals»; actualment, aquests darrers formen la facció més sectària, capaç de dur a terme accions virulentes. Els diferents grupuscles morals cobreixen tot l'espectre ideològic. Hi ha els que s'identifiquen amb la frase exemple *Explotar/3: Els obrers han estat explotats pels patrons*; hi ha els que creuen a ulls clucs la de *Pern/2: L'ordre és el pern de la societat*; i hi ha, finalment, els centristes de *Factor/1: El treball i el capital són els dos factors de la riquesa pública*. A la postguerra va ser objecte de múltiples estudis la frase de *Concupiscència/5: La república s'ensorrà per la covardia i les concupiscències de tothom*. Tant els “morals” com els “estètics” coincideixen a identificar temàticament -i no per la forma- els dos cercles,

en una clàssica dicotomia neocabalística: la lírica parla de l'amor, mentre que l'èpica es refereix a la guerra i la lluita.

Pel que fa a la lírica, vegem el que Fabra escriu en una entrada tan asèptica com la preposició Entre: *Entre ell i ella, tot eren mirades d'intel·ligència*, mentre que a l'entrada Emprar hi podem trobar una clàssica frase exemple del cercle de l'èpica: *Emprà un seu parent perquè anés a emmetzinar el príncep*. Quant a la problemàtica de les distintes faccions, tendixo a considerar els anomenats "morals" més propers al cercle èpic, fet que justificaria la seva bel·licositat: no s'estan de segrestar els dissidents o la gent no iniciada a qui consideren massa interessada en l'hermenèutica dels textos primigenis. Els segrestats, després del tractament que els apliquen els morals, obliden tot el que sabien de la neocàbala. Cal remarcar, tanmateix, que els morals tenen mètodes per assegurar-se que recorren a la virulència només quan és estrictament necessari: amenacen els sospitosos per fer-los confessar, els trameten missatges en clau criptogràfica, i només actuen si estan segurs que perilla el secret dels cinc cercles. Pel que fa als neocabalistes anomenats estètics, la seva preocupació per la bellesa i l'interès que mostren per la ficció pura fan que se'ls identifiqui amb el cercle de la lírica. En definitiva, els morals són més actius, més guerrers, i els estètics, més partidaris del plaer del text. Em ve ara a la memòria el cas d'un grup d'estètics que va treballar fa anys en un volum que havia d'incloure totes i cadascuna de les frases exemple del Diccionari de manera que formessin un text coherent. Després d'una elevada despesa d'energia van compondre un llibre, però els va sobrar mig centenar de frases sense cap relació amb el tema central -un drama rural- i el van destruir.

-El cinquè cercle és, sens dubte, el més polèmic. Mentre que alguns neocabalistes intenten encabir les frases d'aquest cercle en els altres quatre, la darrera generació d'estudiosos hi busca referències a les mateixes frases exemple -la intertextualitat és gairebé un sisè cercle-, o bé executen nombroses operacions amb xifres que substitueixen lletres per tal d'escatir-ne el sentit últim. Gairebé tots els neocabalistes estan d'acord en el fet que algunes de les frases d'aquest cercle són pontificacions o exhortacions directes al pensament o a l'acció per part del Mestre. Destaca, per exemple, una frase recollida en una entrada aparentment tan poc filosòfica com ara l'article El: *Cal separar ben bé, com Carlyle, el conegut del desconegut*. ¿Hem d'assenyalar que alguns estudiosos han dedicat la vida a complir

aquesta frase, que consideraven com una ordre? Si busquem Fi hi trobarem: *El fi justifica els mitjans*; si anem a l'entrada Creure, farem un descobriment cabdal: *No crec en les teories socialistes*. A Luxe, podem llegir: *El luxe és la ruïna de moltes famílies*. Alguns neocabalistes treballen amb mètodes molt poc subtils; per saber qui és un exemple a seguir busquen la paraula Geni i hi troben: *Shakespeare fou un geni*; recorren a la paraula Actor i hi llegeixen: *Fontova ha estat un dels millors actors*. Un mètode ben senzill. Pel que fa a la prosa, lamentablement Fabra no va ser tan explícit; a Narrador tan sols hi trobem: *X és un bon narrador*.

El plagi i la combinació infinita

Arribats a aquest punt, cal remarcar una diferència fonamental entre la càbala dels antics i l'hermenèutica neocabalística: la unitat de sentit bàsica d'aquests darrers és justament la frase, mentre que els primers operaven sobretot al nivell de les paraules o fins i tot de les lletres. Tenint en compte que les frases són una unitat fixa, i que ofereixen un alt grau d'informació, els neocabalistes han combinant els milers de frases exemple del Diccionari i han construït textos de gran coherència. No és gaire difícil, amb l'ajuda dels anys, compondre escrits dignes de crèdit amb frases extretes, per exemple, d'entrades que comencen per una sola lletra de l'abecedari. Jo mateixa he tingut ocasió de llegir una interessantíssima obra de teatre popular, elaborada per un equip d'estètics a partir de les frases exemple que inclouen exactament set mots -és a dir, *només* amb frases exemple de set mots i amb *totes* les frases exemple de set mots-. També he tingut a les mans un documentat comentari crític sobre alguns dels detractors de l'obra lexicogràfica de Fabra -la majoria dels quals encara no havien nascut quan es va publicar el Diccionari- elaborat únicament amb les frases del cercle de la llengua... i de la milícia.

La importància de la pràctica neocabalística prové, en un altre nivell, de la relació amb moviments artístics i literaris d'avantguarda, com ara la tècnica del *cut-up* que Brion Gysin va practicar durant els anys setanta, o la tendència literària anglosaxona anomenada *appropriation*². Aquestes pràctiques parteixen d'idees com ara que la tradició és plagi, que la creació

² Podeu trobar més informació a l'article titulat «Elogi del plagi», dins la revista *Cultura* de la Generalitat de Catalunya, núm. 18 (novembre de 1988), pàgines 15 i 16. A la vista del títol de l'article, crec interpretar el desig de l'autor quan ometo el seu nom.

no pot partir de zero, o que el que compta realment és l'originalitat i no la creació.

El domini de les frases del Diccionari facilita als neocabalistes un llenguatge en clau, construït a partir de l'objecte d'investigació. És la primera vegada que es fa públic aquest llenguatge i la clau que serveix per interpretar-lo. Imaginem una parella d'amants. Si un d'ells envia un paper a l'altre on ha escrit: Silenci/4, això significa que l'altre ha de buscar al Diccionari la quarta frase exemple de l'entrada Silenci i hi trobarà: *Fa dos mesos que no he rebut carta teva i m'estranya molt el teu silenci*, una oració del cercle de la lírica. Per seguir aquest mètode cal comptar totes les frases exemple compreses entre punts; encara que la neocàbala no les considera totes vàlides, l'exhaustivitat elimina confusions. Si algú vol convidar un neocabalista n'hi ha prou d'escriure-li: Plaer/4. Ell hi llegirà: *No ens negui el plaer de la seva companyia*. Una negativa a la invitació pot ser Gana/2: *No tinc ganes de sortir de casa, amb aquest temps*. Per Nadal, una felicitació usual és Festa/4. I una conversa entre el metge i el pare d'un pacient: Cessar/2, Atipar/1.

El manuscrit de Walter Benjamin

Sembla inevitable que un intel·lectual de procedència jueva com Walter Benjamin, amic de l'hebraïsta Gershom Scholem i estudiós de l'estètica, de la càbala i del talmud³, s'interessés pels neocabalistes catalans de l'època de la República. El dia que Benjamin va morir a Portbou quan intentava fugir dels nazis, l'any 1940, va abandonar una cartera negra amb els seus últims escrits, que seria retrobada en un jutjat de Figueres, on se'n perd la pista oficial. Després d'una història rocambolosa, la cartera va arribar a les mans d'un mecenes barceloní que ignorava la importància del seu contingut. Quan el mecenes va morir, la cartera va quedar abandonada a les golfes de casa seva, fins que un escriptor llavors desconegut, Àngel Mauri, va heretar l'edifici i va descobrir els papers de Benjamin. Després de viure una època dels beneficis que li va procurar la divulgació de les reflexions inèdites de l'alemany, Mauri va sotmetre la cartera a un examen detingut (els neocabalistes malpensats sostenen que per trobar algun rastre de la morfina que Arthur Koestler va proporcionar a Benjamin perquè es

³ Vegeu la seva carta a Max Rychner dins *Briefe*, editat per Gershom Scholem i Theodor W. Adorno, 2 vol., Frankfurt, 1966, pàgina 524. L'interès de Benjamin per l'estètica i el llenguatge l'havia dut a projectar un assaig compost íntegrament amb citacions d'altres autors.

suïcidés), i va descobrir en un doble fons un manuscrit en català, sense títol, que començava amb les paraules: *La seva bellesa admirava a tothom...* i incloïa, al final, una sèrie d'anotacions com ara: Admirar/4, Borda/1, Motlle/4, Benigne/1... Benjamin, decebut pel que va considerar ínfima qualitat literària o hermètica del manuscrit, potser pensava retornar-lo quan va quedar aturat a la frontera franco-espanyola i es va suïcidar.

El manuscrit de Walter Benjamin és una de les escasses elaboracions neocabalístiques que ha sortit del cercle d'iniciats (no s'ha demostrat mai que Benjamin fos neocabalista). Amb la República hi va haver un relaxament dels costums dels estudiosos, suficient perquè algun amic català de Benjamin, probablement un “estètic”, li fes arribar el text. El manuscrit no s'ha localitzat mai més i ha estat sempre molt buscat pels neocabalistes, ja que la persona que el trobés podria descobrir d'on han sorgit les frases que el componen, i a partir d'aquí fer alguna indagació que posés en perill l'organització. M'han assegurat que la facció dels morals està sobre la pista de les últimes còpies que hi ha en circulació.

La majoria dels textos de la neocàbala no tenen títol sinó que, com molts textos antics, són coneguts amb la frase que els encapçala. Només se'ls titula quan es té l'absoluta convicció que estan realment acabats; si encara poden ser completats o matisats, no duen títol. Aquest és el cas de *La seva bellesa...*, en la conclusió del qual treballa encara ara un bon nombre de persones, tot i que no ha evolucionat des de fa anys. Es tracta d'un text híbrid, a mig camí entre el cercle èpic i el líric, i que no està gaire ben resolt, com ho delata l'abundància de possessius i pronoms que, en alguna ocasió, el lector no sap a qui atribuir. Aquesta obra, sorprenentment breu si tenim en compte la seva importància, relata la història d'un príncep que comet estupe en la persona d'una noia, el pare de la qual es venja tallant el cap del noi. A la fi, el lector descobreix que el príncep sentia afecte per la noia, ja que la deixa senyora de totes les seves possessions.

La seva bellesa... ha estat el cavall de batalla de les faccions dels morals i dels estètics: mentre que els primers assenyalen la paràbola, la moralitat i els ensenyaments que conté el text -la necessitat de resoldre per la via pacífica tant els enamoraments com els greuges, i la profunda falsedat de les aparences-, els estètics s'entesten a considerar més aviat l'estructura de la narració i la seva configuració com a llegenda popular, o els recursos estilístics que aplega, jutjant els fets com a simples accidents i tenint en compte, si de cas, el model de llengua, i mai els seus valors exemplars. Els neocabalistes morals es basen en el fet que la Bíblia, punt

de referència constant dels neocabalistes, conté una història similar⁴, els ensenyaments de la qual el Mestre va voler traspassar al nostre país -sempre segons aquesta visió del text- amb la inclusió de frases exemple al llarg de tot el Diccionari que combinades formen, o formaran algun dia, la paràbola completa. Aquest mateix punt és esgrimit pels estètics, que consideren que és en l'adaptació del relat bíblic a la cultura catalana on rau la seva força: la nova construcció dels mateixos fets es diferenciaria de l'antiga en una poètica de la catalanitat.

Pel que fa a la clau de composició de *La seva bellesa...* -és a dir, si es tracta d'una selecció de frases de les pàgines senars, de frases que continguin determinada proporció de consonants, que evitin algunes construccions gramaticals, etc.-, he de reconèixer que la desconec, tot i que puc afirmar que de segur que n'hi ha una. Si no n'hi hagués cap, ja no seria neocàbala, sinó simple entreteniment.

Us preguntareu com es pot conèixer amb tanta profunditat la neocàbala si es tracta d'un conjunt d'activitats realitzades en secret. En realitat fins fa ben poc temps jo era neocabalista, i gosaria dir que no pas dels menys estudiosos. Malauradament, els erudits més antics -tots ells del grup moral i integrants majoritàriament del grupúscul Pern/2- han decidit deixar d'acceptar dones en les files neocabalistiques, basant-se en frases exemple com ara la d'Acarrerar. Tot i que la decisió no afecta les dones que ja hi som, he decidit retirar-me i denunciar públicament uns estudis que ara trobo massa textualistes. És cert que el Diccionari relega sovint la dona a un segon terme, i que li reserva frases secundàries, sense verb o amb el verb en infinitiu, o bé oracions que li atribueixen una funció accidental o ornamental, per no dir negativa. Ara bé, en els meus estudis he demostrat a bastament que aquesta tendència és fruit d'una època concreta, i que no cal prendre-la al peu de la lletra: difícilment un cristià d'avui dia aplicarà les anacròniques lleis de Moisès només perquè estan incloses a la Bíblia. Però no m'han escoltat. És més, he rebut amenaces anònimes com ara Reflexionar/1, Penedir/3, Purgar/4 o Temps/27 quan he anunciat la meva disconformitat envers la jerarquia⁵. Fins i tot han gosat, seguint

⁴ És el cas de Dina, filla de Jacob i de Lia, que va ser violada per Siquem, el fill del príncep. Més tard, Siquem s'hi va voler casar, però els germans de Dina només hi van accedir a condició que es circumcidés, i van esperar que estigués convalescent de l'operació per passar-lo a tall d'espasa (Gènesi, 34).

⁵ No puc evitar veure'm a mi mateixa com un nou Hipas, l'alumne de Pitàgoras que va revelar al món l'existència dels nombres irracionals, i amb això va esquarterar l'artificial harmonia numèrica que sostenia les teories pitagòriques. Hipas va perdre la vida en naufragar mentre fugia dels doctrinaris. Han passat vint-i-sis segles: espero tenir més

l'actual campanya d'eliminació de proves, robar-me la còpia que tenia del manuscrit de Benjamin.

Si no ens afanyem a introduir canvis en la neocàbala, aviat serà massa tard. Els arribistes s'estan emparant de l'organització, seguint a ulls clucs frases com *Cal situar-se per poder treure tot el partit possible de les circumstàncies* (Situat-se/2). Les diferents faccions s'enfronten obertament citant el mateix llibre primigeni: Vetllar/3, criden els jacobins; Inferior/8, Superior/10, es defensa la jerarquia; Ordre/10, clamen els més dretans. El sentiment d'orfenesa que regna entre els diferents grupúsculs i la manca d'un successor de la categoria de Pompeu Fabra han propiciat la utilització de la paraula del Mestre com a arma llancívola, tant en frases del breviari major com del menor. Curiosament, el mateix Mestre ja havia alertat contra aquesta situació a Trossos/8: *Voleu que intervingui en tot, i, fills meus, no em puc pas fer trossos.*

Carla Romans